

Towarzystwo Naukowe Płockie
Biblioteka m. Zielińskich
Plac Wolności 2
09-402 PŁOCK

Materiały W Smoleńskiego

S-1

Zjazdy i kongresy naukowe

Zaproszenia, mat. informacyjne -

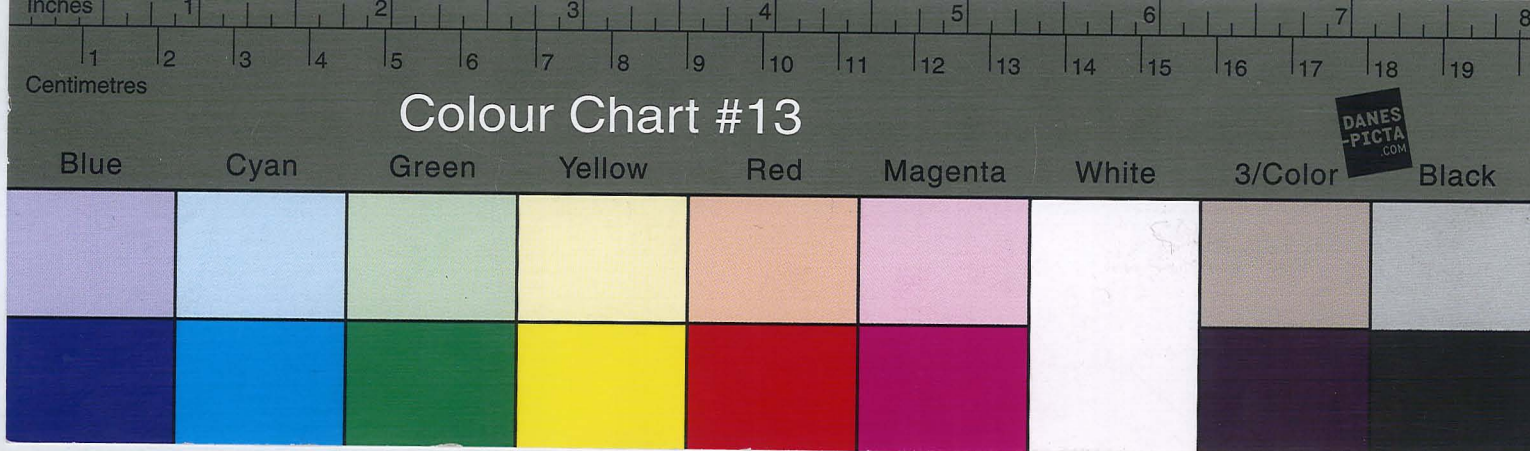
programy, odezwy

B. d. 1889-1910

148

148

ODEZWA

Dziesięć blisko lat ubiega od chwili, kiedy się zgromadził w Krakowie Pierwszy Kongres historyczny polski imienia Długosza.

Jak obfitą w następstwa była działalność tego Zjazdu, o tem ledwo przypominać potrzeba. Jego obrady i uchwały wyjaśniły sprawę organizacyi pracy naukowej nad dziejami Polski, zakreśliły pracy tej odpowiednie kierunki, wytknęły jej program, który dzisiaj w części już spełniony, niemały przyniósł dla nauki pożytek.

Po upływie lat dziesięciu, w ciągu których praca ta znacznie postąpiła naprzód i wobec nowych znalazła się pytań, a w części i odmiennych warunków, użyteczność ponownego Zjazdu historycznego, któryby program dawniejszy uzupełnił i rozszerzył, nie powinna ulegać wątpliwości.

W przewidywaniu tej rzeczywistej potrzeby powziął też już Zjazd Długoszowy uchwałę »ażeby za kilka lat odbył się ponowny Zjazd historyków w najszerszem tego słowa pojęciu«.

Tej uchwale stało się dotąd tylko częściowo zadość. Zgromadził się w Krakowie w r. 1884 Kongres imienia Kochanowskiego, który zajął się jedną tylko stroną przeszłości dziejowej Polski, t. j. historią literatury i oświaty polskiej.

Czyniąc zadość powszechnie odczuwać się dającej potrzebie, a zarazem wypełniając mandat Długoszowego Zjazdu, postanowiło tedy Towarzystwo Historyczne we Lwowie zwołać Drugi Zjazd historyków polskich do Lwowa w pierwszych dniach drugiej połowy lipca 1890 roku, i poruczyło przeprowadzenie tej uchwały niżej podpisanemu Komitetowi.

Przedmiot obrad Zjazdu stanowić będą nauki historyczne w najobszerniejszem tego słowa znaczeniu, dotyczące jakiegokolwiekbądź strony przeszłości dziejowej Polski, odnoszące się zarówno do jej historii ogólnej, jako też historii prowincjonalnej, przedewszystkiem zaś Litwy i Rusi.

Ponieważ nauka historii polskiej w ciągu ostatnich lat dziesięciu znacznie postąpiła naprzód, zarówno przez ogłoszenie wielu ważnych wydawnictw źródłowych jako też dokonanie badań przygotowawczej natury, przeto w pierwszej linii będzie zadaniem Zjazdu przedsięwziąć próbę zgromadzenia i ujęcia w jedną całość owych licznych, ale dotąd porzucanych i w przeważnej części luźnie stojących zdobyczy naukowych ostatnich czasów, a zatem zwrócić uwagę na syntezę dziejów Polski przez szereg wykładów, przedstawiających na ściśle naukowej podstawie ogólniejsze poglądy bądź to na całość historii polskiej, bądź też na znaczniejsze epoki jej rozwoju, bądź też wreszcie na ważniejsze instytucje i stosunki dziejowego życia narodu polskiego.

Obok tego Zjazd nie będzie mógł zapomnieć o innem jeszcze ważnem zadaniu, które go czeka. Jakkolwiek Zjazd Długoszowy załatwił już wiele pytań, dotyczących metody badania historycznego i sposobu wydawnictwa źródeł dziejowych, to jednak nie wyczerpnął ich wszystkich; nadto zaś wobec postępu nauki i coraz dalej sięgających odkryć źródłowych nasuwały się w ostatnich czasach nowe kwestye wydawniczo-metodyczne, które wymagają szczegółowego omówienia. Temi kwestyami, wstępując w ślady Długoszowego Kongresu, zajmie się także Zjazd Drugi.

Podjmując się włożonego na siebie zadania, podpisany Komitet Drugiego Zjazdu wyraża przekonanie, iż w sprawie pierwszorzędnej dla nauki doniosłości dozna chętnego i życzliwego poparcia ze strony ogółu społeczeństwa polskiego, a przede wszystkim ze strony wszystkich zawodowych pracowników na niwie historii polskiej. Wzajemne zetknięcie, wymiana zapatrywań, dokładne omówienie wątpliwych pytań, staną się bodźcem i zachętą do dalszej pracy, a zapewne nie przejdą bez pożytku dla nauki i społeczeństwa.

Bliższe szczegóły Zjazdu zostaną w swoim czasie ogłoszone.

We Lwowie, w październiku 1889 r.

Komitet Drugiego Zjazdu historyków polskich:

Sekretarz:

Dr. Oswald Balzer

Prezes:

Dr. Xawery Liske

Członkowie Komitetu:

Dr. Władysław Abraham

Dr. Bronisław Czarnik

Ludwik Dziedzicki

Dr. Ludwik Finkel

Dr. Zdzisław Hordyński

Dr. Wojciech Kętrzyński

Dr. Ludwik Kubala

Saturnin Kwiatkowski

Władysław Łoziński

Dr. Antoni Małcki

Dr. Fryderyk Papée

Dr. Franciszek Piekosiński

Dr. Roman Pilat

Dr. Antoni Prochaska

Karol Rawer

Dr. Henryk Sawczyński

Dr. Aleksander Semkowicz

Dr. Tadeusz Wojciechowski

148

We Lwowie, data stempla pocztowego.

Wielmożny Panie!

Komitet Drugiego Zjazdu historyków polskich we Lwowie ma zaszczyt zaprosić uprzejmie Wielmożnego Pana do wzięcia udziału w pracach i obradach tegoż Zjazdu.

Załączona przy niniejszym liście Odezwa wyjaśnia bliżej cel a zarazem program jego działalności.

Jeżeli Wielmożny Pan zamierzasz wygłosić odczyt lub referat na Zjeździe, Komitet uprasza uprzejmie o zgłoszenie tematu najpóźniej do dnia 31. grudnia 1889 r. Najpóźniej zaś do dnia 31. marca 1890 r. oczekuje Komitet nadesłania piśmiennie zredagowanego, jeden arkusz druku nie przekraczającego referatu, który w pismach Zjazdu ogłoszonym i pomiędzy wszystkich członków Zjazdu wcześniej rozestanym zostanie.

Porządek dzienny Zjazdu, oznaczenie dni, w których się Zjazd odbędzie, jak niemniej wysokość wkładki dla uczestników Zjazdu ogłoszone zostaną w swoim czasie za pośrednictwem dzienników.

Zgłoszenia uczestnictwa tudzież wszelkie listy i przesyłki adresować należy na ręce Sekretarza Komitetu, Prof. dra Oswalda Balzera, Lwów, ulica Zimorowicza nr. 7.

W imieniu Komitetu Drugiego Zjazdu historyków polskich
we Lwowie

Prof. dr. Oswald Balzer

Sekretarz.

Prof. dr. Xawery Liske

Prezes.

ODEZWA.

dniach 14 i 15 września 1883 odbył się w Krakowie „I Zjazd literatów i artystów polskich“ zwołany z inicjatywy krakowskiego „Koła literackiego i artystycznego“.

Po raz pierwszy zebrała się podówczas liczna drużyna literatów, artystów i dziennikarzy, przybyłych ze wszystkich dzielnic Polski umyślnie w tym celu, aby roztrząsnąć przedłożone projekty i omówić sprawy obchodzące wprost i bezpośrednio wszystkich piszących.

Zjazd ten poruszył dwie sprawy zasadnicze, które doczekały się rozwiązania we formie uchwał. Na pierwszym posiedzeniu zjazdu przedłożono projekt zawiązania towarzystwa „Pomocy“ dla literatów i artystów polskich oraz dla wdów i sierót po nich pozostających — na drugim zaproponowano utworzenie syndykatów, któreby w charakterze sądów polubownych rozpatrywały i rozstrzygały wszelkie spory o własność literacką i artystyczną.

Obydwie te myśli przyjął zjazd nader życzliwie a po bardzo żywych rozprawach uchwalono i zawiązano żądany syndykat tudzież uznano potrzebę zawiązania towarzystwa „Pomoc“ i przekazano sprawę tę krakowskiemu „Kołu literacko-artystycznemu“.

W czasie tego zjazdu przyszedł do komitetu telegram od lwowskiego „Koła literacko-artystycznego“ z zaproszeniem, aby zgromadzenie obrało Lwów jako miejsce przyszłego zjazdu i aby przyjęło usługi lwowskiego „Koła“ celem urządzenia drugiego zjazdu.

Skutkiem tego też istotnie uchwalono urządzenie zjazdu we Lwowie w roku 1884 polecić lwowskiemu „Kołu literackiemu“.

Tymczasem z inicjatywy członków Akademii umiejętności w Krakowie zwołano na rok 1884 do Krakowa „Zjazd historyczno-literacki imienia Jana Kochanowskiego“ a tak myśl zwołania zjazdu wszystkich piszących poszła w odwłokę.

To też oddawna już odczuwano potrzebę zwołania drugiego ogólnego zjazdu, któryby zajął się sprawami obchodzącymi wszystkich polskich pracowników pióra.

Ponieważ zaś szczęśliwym zbiegiem okoliczności wystawa krajowa, na przyszły rok zapowiedziana, z jednej strony niewątpliwie zachęci bardzo wielu rodaków do przybycia do Lwowa a z drugiej strony ma przedstawić całemu społeczeństwu obraz działalności kraju, względnie o ile to możliwe, całego narodu, na wszystkich polach pracy, przeto lwowskie „Koło literacko-artystyczne“ podejmując w spuściźnie uchwały I. zjazdu literatów i artystów, postanowiło zwołać do Lwowa w czasie wystawy krajowej

II-gi ZJAZD

LITERATÓW I DZIENNIKARZY POLSKICH

ażeby przedstawić i zliczyć dorobek naszej pracy umysłowej i znaleźć tem silniejszą podniecie do pracy na przyszłość.

Nie potrzeba wcale obszernie wyłuszczać korzyści, jakie zjazd przynieść nam może.

Przedewszystkiem wyjątkowe warunki polityczne, w jakich pracujemy, wymagają od nas z natury rzeczy częstszego porozumiewania się i wymiany myśli tudzież jednoczenia sił do wspólnej pracy.

Po za tem rośnie nieustannie cały szereg spraw żywotnych, obchodzących wszystkich pracowników pióra. Niepodobna nawet w krótkich słowach ująć nasuwających się na myśl zadań i to zadań wcale poważnych, dla których ten nowy wiec literatów i dziennikarzy polskich wielce jest pożądanym.

Zarówno historia literatury, literatura społeczna jak i sprawy ogólnodziennikarskie dostarczą sporo materiału do rozpraw dla zjazdu. Zbadanie prądów i warunków literatur zagranicznych i oddziaływanie ich na naszą społeczną literaturę, literatura piękna, naukowa, szkolna i ważna w naszej dobie literatura ludowa, nasz dorobek czy upadek w tych działach, żądania i wskazania na przyszłość, oto zaiste godne i wdzięczne zadania dla zjazdu!

Sprawa pewnych reform pożądaných w dziennikarstwie, jako też załatwienie przekazanych przez poprzedni zjazd rezolucyi, wymaga również publicznej rozprawy na wiecu.

Sprawa przyjęcia jednolitej pisowni, co do której ze strony krakowskiej Akademii umiejętności zapadły już pewne postanowienia, zasługuje w całej pełni na to, aby przez zjazd ogólny literatów polskich załatwioną została.

Wreszcie kwestya ustalenia i zabezpieczenia bytu zawodowych pracowników pióra, sprawa funduszu dla wdów i sierót po literatach i artystach, w której lwowskie „Koło literackie“ acz skromny niemniej jednak szczęśliwy zrobiło początek, jest także sprawą doniosłej wagi: jej gruntowe rozpatrzenie i zainicyowanie szerokiej a dodatniej działalności — oto także poważne zadanie przyszłego zjazdu!

Te wszystkie powody skłoniły podpisany komitet, upoważniony przez lwowskie koło literacko artystyczne do zwołania na rok 1894 do Lwowa nowego „II Zjazdu literatów i dziennikarzy polskich“

Dokładny termin i szczegółowy program zjazdu zostanie ogłoszony później.

Nadmieniamy obecnie, że wedle programu Zjazd ma obejmować pięć sekcji a mianowicie: I. Historya literatury i oświaty. II. Literatura współczesna. III. Sprawy dziennikarstwa. IV. Sprawy języka i pisowni. V. Sekcja dla spraw materyalnych literatów i dziennikarzy: wydawnictwa, księgarnie, sprawy własności literackiej.

Tematy na zjazd zgłaszać należy do końca stycznia 1894, referaty nadsyłać do końca marca 1894.

W czasie zjazdu nastąpi uroczyste odsłonięcie pomnika Aleksandra hr. Fredry.

Wszelkich informacyi w sprawie Zjazdu udzieli sekretarz komitetu Dr. Aleksander Lisiewicz (Lwów ul. Kopernika l. 6).

We Lwowie w listopadzie 1893.

KOMITET II. ZJAZDU LITERATÓW I DZIENNIKARZY POLSKICH.

Dr. Aleksander Lisiewicz
sekretarz.

Dr. Ludwik Kubala
prezes.

CZŁONKOWIE:

Adolf Abrahamowicz
Dr. Jan Bołoz Antoniewicz
Jan Amborski
Dr. Kazimierz Barański-Ostaszewski
Dr. Henryk Biegeleisen
Dr. Adam Bienkowski
Romuald Bobin
W Bruchnalski
Władysław Belza
Dr. Ludwik Ćwikliński
Tadeusz Czapelski
Dr. Emil Dunikowski
Wojciech hr. Dzieduszycki
Dr. Iwan Franko
Zygmunt Fryling
Franciszek Gawroński
Dr. Antoni Kalina
Jan Kasprowicz
Platon Kostecki
Bronisław Komorowski
Dr. Stanisław Kłobukowski
Adam Krechowicki
Bolesław Lewicki

Dr. Witold Lewicki
Władysław Łoziński
Dr. Antoni Małecki
Wacław Masłowski
Teofil Merunowicz
Piotr Parylak
Leon Paszkowski
Dr. Roman Pilat
Zdzisław Onyszkiewicz
Henryk Rewakowicz
Stanisław Rossowski
Dr. Gustaw Roszkowski
Dr. Tadeusz Rutowski
Tadeusz Romanowicz
Mieczysław Schmitt
Antoni Skotnicki
Juliusz Starkel
Stanisław Szczepanowski
Aureli Urbański
Albert Wilczyński
Stanisław Woynarowski
Dr. Aleksander Vogel
Dr. Zipper Albert.

SPIS TEMATÓW

dotychczas podanych na zjazd i przez komitet uznanych
jako pożądane.

-
1. Stan literatury i oświaty w ostatnim dziesięcioleciu.
 2. Potrzeba podręcznika literatury powszechnej.
 3. O naszej krytyce literackiej.
 4. Narodowy folklor polski.
 5. a) Potrzeba większego uwzględnienia etnografii w nauce.
b) Etnologia.
 6. Pogląd na stan wydawnictw ludowych: a) Galicya — b) Królestwo —
c) W. X. Poznańskie.
 7. a) O literaturze ludowej czeskiej.
b) Literatura ludowa Szlązka pruskiego i Łużyc.
 8. O najważniejszych środkach rozpowszechnienia czytelnictwa.
 9. O podniesieniu sztuki dramatycznej polskiej
 10. O teatrach galicyjskich.
 11. Sprawa objęcia teatru przez kraj.
 12. Gdzie szukać źródeł większej oryginalności w naszej literaturze?
 13. O ile najnowsze prądy w literaturze powszechnej oddziałują na naszą literaturę?
 14. O warunkach duchowej jedności umysłowej produkcji polskiej.
 15. O ile najnowsze prądy filozoficzne w literaturze naszej znajdują odbicie?
 16. O potrzebie zaznajomienia się z literaturą i publicystyką narodów pobratymczych.
 17. O najwyższych celach dziennikarstwa polskiego.
 18. Sprawa czystości języka w publicystyce.
 19. Najnowsze kierunki w dziennikarstwie polskim.
 20. Kwestya dziennikarstwa ludowego.
 21. O bezimienności w prasie.
 22. Dziennikarstwo i literatura polska w Ameryce.
 23. Sprawa przyjęcia jednolitej pisowni proponowanej przez Akademię umiejętności
w Krakowie.
 24. O ile należałoby uwzględnić narzecza ludowe w gramatykach?
 25. Kwestya własności literackiej.
 26. Sprawa funduszu dla weteranów literatury i sztuki i wdów i sierót po literatach,
tudzież kwestya samopomocy dziennikarzy.

Uwaga: W sprawie objęcia któregośkolwiek z powyższych referatów należy porozumieć się z komitetem. Nowe referaty zgłaszać należy do końca stycznia 1894.

Adres sekretarza: Dr Aleksander Lisiewicz, Lwów, ul. Kopernika Nr. 6.

5

Drugi Zjazd Historyków polskich, który odbył się w r. 1890 we Lwowie, powziął na ostatniem posiedzeniu uchwałę, że następny Zjazd odbędzie się za lat dziesięć, w czasie powtórnego jubileuszu Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Dla spełnienia tej uchwały i pragnąc zarazem złożyć ze swej strony wyrazy hołdu Uniwersytowi Jagiellońskiemu, Towarzystwo Historyczne postanowiło zająć się organizacją trzeciego Zjazdu Historyków polskich, który odbędzie się w r. 1900 w Krakowie.

Kongres badaczy historii polskiej, zwołany na samym przełomie XIX wieku i złączony z 500. rocznicą epokowego zdarzenia w dziejach naszego umysłowego życia, nie wymaga obszerniejszego uzasadnienia. Od lat 30 wstąpiły u nas nauki historyczne na nowe tory; mnogie wydawnictwa źródłowe rozszerzyły i pogłębiły badania, seminaria historyczne wydały zastęp metodycznie wykształconych pracowników, liczne monografie przyczyniły się do lepszego oświetlenia osób i wypadków i stworzyły nowy pogląd na wiele zagadnień naszej przeszłości.

Zjazd I. imienia Długosza (r. 1880 w Krakowie) odbył się niejako u samego wstępu do tego naukowego ruchu i zajmował się też przedewszystkiem kwestyami poszukiwania, gromadzenia i krytycznego wydawania materyałów tak do historii politycznej jak do dziejów oświaty, literatury i sztuki; uregulował wydawnictwo źródeł i określił mu program na przyszłość. Zjazd historyczno-literacki Jana Kochanowskiego (r. 1884 w Krakowie) był uzupełnieniem Zjazdu Długoszewego w kierunku dalszych badań na polu historii języka i piśmiennictwa.

W pełnym toku rozwoju i wzrostu zastał nauki historyczne Zjazd II. historyków polskich, który się odbył w r. 1890 we Lwowie. Obok dalszych kwestyi wydawniczych, mogliśmy już wtedy zająć się pytaniami: jak wyzyskać nagromadzone materyały, jak należy je grupować, aby z czasem złożyła się z nich całość dziejowa, jakich środków pomocniczych jeszcze nie dostaje do osiągnięcia tego celu

i jak pozyskać pracowników do niektórych dotąd zaniedbanych działów tak szeroko pojętej i zakreślonej dziejopisarskiej pracy.

Minione od II. Zjazdu dziesięciolecie usiłowań i zabiegów, podjętych zarówno na polu prac wydawniczych jak i w próbach syntezy dziejowej szerszego zakresu, wymaga obecnie rozpatrzenia i sumiennego obrachunku. Dobiegające do swojego kresu stulecie wyzywa też do retrospektywnego objęcia całego przebiegu i metody badań w ciągu tego wieku. Rzut oka na dłuższy okres pracy naukowej wykaże jaśniej rzeczywisty dorobek z jednej, niedostatki i postulaty z drugiej strony.

Doniosłe zagadnienia, które historyografia europejska objęła i poruszyła dopiero w ostatnich dziesiątkach lat, wprowadzając do swoich badań wyniki nauk społecznych, jak niemniej posługując się zdobyczami studyów lingwistycznych i etnograficznych, — wszystkie te zagadnienia mogą znamienicie pogłębić pracę i myślenie historyków, sprowadzić je na szerokie i dalekie tory i otworzyć nowe horyzonty, jeżeli będą omówione na zgromadzeniu naukowym, gdzie nie braknie pracowników żadnego z tych działów, jakie obecnie składają się na pełne poznanie dziejów narodu we wszystkich objawach, t. j. nie tylko politycznych i społecznych, ale zarówno psychicznych i obyczajowych.

Zjazd historyczny III. powinien więc złączyć i zjednoczyć wszystkie kierunki prac i badań, po których organicznem zespoleniu spodziewać się można pełnej syntezy naszych dziejów. Dlatego też zapraszamy na Zjazd nie tylko historyków w ścisłym znaczeniu tego wyrazu, jak również archeologów, historyków prawa, ekonomii i stosunków społecznych, literatury, sztuki i t. d., lecz także badaczy na polu geografii historycznej, etnografii i folklorystyki, — słowem wszystkich, których specjalna wiedza dorzucić może jakiegokolwiek szczegółu i rysy do wyraźnego a wszechstronnego obrazu naszej przeszłości.

Zjazd III. odbędzie się w pierwszych dniach czerwca r. 1900 w czasie obchodu jubileuszowego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Dzień otwarcia Zjazdu ogłosimy później w porozumieniu z Komitetem Jubileuszowym.

Język urzędowy Zjazdu jest polski; uczestnicy Zjazdu mają prawo przemawiać w swojej rodzinnej mowie.

Referaty należy zapowiadać najpóźniej do dnia 1. stycznia r. 1900, zaś krótkie (2—4 stron druku 8vo) streszczenia tychże nadsyłać najpóźniej do

6

dnia 1. lutego r. 1900, albowiem za dobrym przykładem Zjazdu II. będziemy drukowali referaty i w maju 1900 roześlemy je uczestnikom Zjazdu.

Wkładka Członka Zjazdu wynosi 5 złr. czyli 10 koron.

Wszelkie pisma w sprawie Zjazdu (o karty uczestnictwa, wkładka, referaty i t. p.) należy adresować:

Prof. Dr. Ludwik Finkel, sekretarz Towarzystwa Historycznego, we Lwowie, Chorążczyzna 25.

W Krakowie zastępuje Towarzystwo Historyczne w sprawie Zjazdu drugi sekretarz **Prof. Dr. Wiktor Czermak (Graniczna 7).**

We Lwowie dnia 27. października 1899.

Ludwik Finkel

Sekretarz Tow. Hist. i Komitetu Zjazdu.

Tadeusz Wojciechowski

Prezes Tow. Hist. i Komitetu Zjazdu.

Wiktor Czermak

Sekretarz Komitetu Zjazdu w Krakowie.

Władysław Łosiński

Wiceprezes Tow. Hist. i Komitetu Zjazdu.

Członkowie Komitetu III. Zjazdu.

Władysław Abraham
Jan Boloż Antoniewicz
Oswald Balzer
ks. Józef Bilczewski
Ludwik Ćwikliński
Bronisław Dembiński
ks. Jan Fijałek
Antoni Kalina
Wojciech Kętrzyński
Józef Korzeniowski
Stanisław Krzyżanowski
Ludwik Kubala
Władysław Łuszczkiewicz
Antoni Małecki

Kazimierz Morawski
Fryderyk Papée
Franciszek Piekosiński
Roman Pilat
Edward Porębowicz
Henryk Sawczyński
Aleksander Semkowicz
Stanisław Smolka
Maryan Sokołowski
Stanisław Tarnowski
Józef Tretiak
Bolesław Ulanowski
Alojzy Winiarz
Wincenty Zakrzewski

7
Kraków. 10 grudnia 1903 r.

Jasnie Wielmożny Panie!

Miedzy 15 stycznia a 1 lutego 1904 r. odbędzie się w Krakowie w auli uniwersyteckiej szereg odczytów poświęconych rozpatrzeniu głównych rysów i kierunków współczesnej historyjografii polskiej. Na odczytach będzie dopuszczoną dyskusya, w której będą swobodny brać udział osoby, upowiadające się do tego przez danego prelegenta. Oba zatacza się tematy odczytów, określone przez Komitet, który chętnie przyjmie odczyt o temacie nowym.

Charakter odczytów uwzględniaci będzie przede wszystkim strony metodologiczne i teoretyczne, a Komitet zamierza wydrukować odczyty, o ile będą napisane, czy w Przeglądzie powszechnym warszawskim, czy też w Kwartalniku historycznym.

Komitet nie wyklucza możliwości potrącenia dwóch pokrewnych tematów, a w takim wypadku jedno posiedzenie może być wypełnione przez dwóch lub trzech referentów.

Przy niniejszem dotżera się streszczenia zgłoszonych już odczytów, celem kontroli tychże i dla dokładniejszego określenia treści poszczególnych odczytów.

Podpisani w imieniu Komitetu mają zaszczyt prosić J. Waszego Pana o wzięcie udziału bądź przez wygłoszenie samodzielnego odczytu,

Tematy.

1. Prof. St. Kryżanowski: Nauki pomorskie.
 2. Prof. H. Półkajski: Archeologia i etnologia w stosunku do historii.
 3. Dr. F. Kopera: Historia sztuki w ostatnich latach.
 4. Dr. Fr. Bujak: Historia nauk jako samowista galeria historyografii.
 5. Doc. Dr. J. Grabowski: Historia literatury polskiej.
 6. Doc. Dr. St. Kutrzeba: Historia prawa.
 7. Doc. Dr. St. Grabski: Nauki społeczne w historyografii polskiej w XIX w.
 8. Prof. W. Lermak: Organizacja studiów historycznych na uniwersytetach.
 9. Doc. Dr. St. Zakrzewski i Dr. St. Ketrzyński: Historyografia polska wieków średnich.
-

Komitet prosi o opracowanie jednego z następujących tematów:

1. Wiek XVII.
2. Wiek XVIII.
3. Wiek XVIII i XIX.
4. Rozwój historyografii niemieckiej w XIX wieku.
5. Ważniejsze rysy historyografii francuskiej, angielskiej i włoskiej.
6. Historyografia rosyjska.

baci przez wrznięcie udrziatu w dyskusyji, z prosbą
 o skreślenie dnia, w którym J. Hny Pan będzie
 mógł przybyć do Krakowa i wrznięć udrziat w odczytach.
 Dochoć z odczytów pracownika Komitetu na
 Kółko historyków Ukrainy Uniw. Jagiell.

M. Sokołowski
 Przewodniczący

Sekretarz
 Stanisław Lubrowski

PROGRAM

MIĘDZYNARODOWEGO KONGRESU WOLNOMYŚLNEGO W PARYŻU

dnia 4, 5, 6 i 7 września 1905 r.

Program Kongresu ułożony został przez Biuro Organizujące, jak następuje :

I. — PLAN NOWEJ ENCYKLOPEDJI.

II. — MORALNOŚĆ BEZWYZNANIOWA.

- 1° Podstawy naukowe moralności; determinizm powszechny; miejsce człowieka w rządzie zwierząt; solidarność ludzka. Warunki powszechnego szczęścia i postępu.
- 2° Nauka moralności w szkołach.
- 3° Wolnomyślność i Sztuka.

III. — ODDZIELENIE KOŚCIOŁÓW OD PAŃSTWA; WARUNKI I SKUTKI.

- 1° O zakładaniu obok każdego stowarzyszenia religijnego towarzystw wolnomyślnych świeckich z programem naukowym i artystycznym.
- 2° O prawie towarzystw świeckich wolnomyślnych, uniwersytetów ludowych, związków współdzielczych i fachowych do wspólnego odnajmowania i używania nieruchomości, dotychczas służących rozmaitym kultom, a w przyszłości ogłoszonych za własność narodową.
- 3° O ograniczeniu wyłącznie do potrzeb kultu funduszków stowarzyszeń religijnych.
- 4° O zakazie nauczania kapłanom wszelkich kultów.
- 5° O zniesieniu zakonów religijnych.

IV. — O NARODOWEJ I MIĘDZYNARODOWEJ ORGANIZACJI PROPAGANDY WOLNOMYŚLNEJ.

- 1° O federacji towarzystw wolnomyślnych w każdym kraju. O misjach świeckich wewnątrz kraju.
- 2° O zorganizowaniu skutecznej solidarności między wolnomyślnymi wszystkich krajów; żaden wolnomyślny, nawet wygnaniec, nie powinien się czuć osamotniony, ani zostawiony samemu sobie, w jakimkolwiek kraju się znajdzie.
- 3° O przeszkodach, które kapitalizm stawia rozwojowi wolnej myśli. O stosunku partji wolnomyślnej do socjalizmu.
- 4° O organizacji prawa do dobroczynności publicznej. O pozbawieniu charakteru wyznaniowego wszelkich zakładów dobroczynnych.

V. — WOLNOMYŚLNOŚĆ I IDEA POKOJU Powszechnego.

- 1° Wolnomyślność i towarzystwa pokojowe.
- 2° Wolnomyślność i międzynarodowe sądy rozjemcze.
- 3° O propagowaniu idei pokoju powszechnego w szkołach.
- 4° Wolnomyślność i rozbrojenie powszechne.

Na zakończenie prac Kongresu jest projektowana wielka manifestacja ludowa z okazji **odsłonięcia pomnika kawalera DE LA BARRE**, ofiary kościoła rzymsko-katolickiego. Pomnik ten stanie przed bazyliką **Sacré-Cœur**, wzniesioną, jak wiadomo, połączonemi siłami reakcji dla uczczenia zwycięstwa nad proletariatem francuskim w r. 1871.

Uwaga. — Polska Sekcja Międzynarodowego Kongresu Wolnomyślnego w Paryżu, wzywając najgoręcej polskich wolnomyślicieli do licznego udziału w Kongresie, będzie uważała za swój miły obowiązek ułatwić im pobyt, jakoteż przyjazd do Paryża, służyć wreszcie wszelkiemi informacjami przed i podczas Kongresu.

Adres Sekcji Polskiej w Sekretarjacie jeneralnym Kongresu Paryskiego :

M. EMILE CHAUVELON,

Professeur Agrégé de l'Université,

63, rue Claude-Bernard, PARIS (V^e)

UCHWAŁY I WNIOSKI MIĘDZYNARODOWEGO KONGRESU WOLNOMYŚLNEGO W RZYMIE w r. 1904.

DEKLARACJA ZASAD WOLNOMYŚLNOŚCI

przedstawiona przez F. BUISSONA, prof. Uniw. Paryskiego.

I. — Wolnomyślność nie jest doktryną, lecz metodą badania niezależnego.

II. — Wolnomyślnym jest ten, kto stanowczo odrzuca nie tylko wszelkie wierzenia objawione, ale też i każdą powagę, roszczącą sobie prawo do nakazywania wierzeń.

III. — Wolnomyślność zamiast ideału religijnego wystawia ideał ludzki, t. j. nieskończone dążenie do prawdy przez wiedzę, do dobra przez moralność, do piękna przez sztukę, i zawsze gotowa dopełniać lub prostować odkrycia wczorajsze przez odkrycia jutrzejsze.

IV. — W życiu społecznym wolnomyślność dąży do urzeczywistnienia sprawiedliwości społecznej, jako jedyne go rozumnego środka regulowania stosunków między ludźmi i narodami. To znaczy, że wszelkie usiłowanie, zdążające do umysłowego i moralnego wyzwolenia ludzkości, jest celowe i skuteczne, jeżeli jednocześnie przyczynia się do ekonomicznego wyzwolenia proletariatu.

Czyli krócej, wolnomyślność jest bezwyznaniowa, demokratyczna i społeczna; to znaczy, że w imię godności istoty ludzkiej odrzuca potrójne jarzmo: powagę kościoła w rzeczach religii, przywilej w życiu politycznym, kapitalizm w ustroju społecznym.

DEKLARACJA W SPRAWIE MORALNOŚCI BEZWYZNANIOWEJ

przedstawiona przez J. RENARDA, prof. Szkoły Sztuk i Rzemiosł.

I. — Spełnienie dobrego czynu znajduje nagrodę samo w sobie, nie powinno więc być przedstawiane, jako operacja lichwiarska.

II. — Ponieważ człowiek wierzy tylko w to, w co wierzyć może, przeto nie powinien być karany za to, w co wierzy.

III. — Przywilej, zapewniający jednym od urodzenia szczęśliwość, a innych skazujący na cierpienie jest skandaliczną niesprawiedliwością, czy to w tym, czy w innym życiu, przypuściwszy nawet, że istnieje życie zagrobowe.

IV. — Nie dość radzić bogaczom, żeby dawali biednym jałmużnę ze swego stołu, należy im głosić, że są obowiązani wspólnie pracować nad zaprowadzeniem takiego ustroju społecznego, w którym każdy otrzyma to, co mu się należy.

V. — Obowiązek nie nakazuje okaleczania natury ludzkiej przez odmawianie sercu, umysłowi i ciału potrzeb, do których one mają prawo; lecz przeciwnie, rozwijanie wszystkich sił, wzmagających godność, radość z życia, wiedzę i myśl tak jednostki, jak gatunku.

UCHWAŁA KONGRESU W SPRAWIE SPOŁECZNEJ

Wniosek DOIZIÉ, robotnika paryskiego.

Kongres Międzynarodowy stwierdza, że wolnomyślność nie powinna zwalczać jedynie przesądów i dogmatów religijnych, lecz także i nadewszystko przesady polityczne i społeczne, które są przynajmniej równie niebezpieczne dla zupełnego wyzwolenia ludzkości.

Oświadcza, że wyzwolenie umysłowe i moralne jest tylko możliwe przy wyzwoleniu materialnym i ekonomicznym klasy robotniczej z ucisku kapitalistycznego, który na niej ciąży.

UCHWAŁA KONGRESU W SPRAWIE SZKÓŁ BEZWYZNANIOWYCH

Wniosek F. BUISSONA, prof. Uniw. Paryskiego.

Kongres oświadcza, że istnieje przeciwieństwo między funkcjami nauczyciela i profesora z jednej strony i wszelkim zawodem kapłańskim lub zakonnym z drugiej; Kongres oświadcza się za wolnością nauczania bezwyznaniowego.

UCHWAŁA KONGRESU W SPRAWIE ODDZIELENIA KOŚCIOŁÓW OD PAŃSTWA

Wniosek G. RENARDA, prof. Szkoły Sztuk i Rzemiosł.

Kongres domaga się zupełnego oddzielenia Kościołów od Państwa, jako logicznego wyniku wolności sumienia i równego prawa, które każda istota ludzka posiada do szacunku dla swoich wierzeń.

DEKLARACJA KONGRESU W SPRAWIE WALKI MIĘDZYKLASOWEJ

Wniosek ob. ALLEMANE.

Delegowani na Międzynarodowy Kongres Wolnomyślny, zgromadzeni w Collegium Romanum dnia 21 września 1904, przesyłają pozdrowienie proletariatowi wszystkich krajów i stwierdzają wobec Watykanu niewzruszone prawa rozumu, kierowanego przez wiedzę; protestują przeciw eksploatacji religijnej i kapitalistycznej, wzywają całą siłą panowania sprawiedliwości i równości, które jedynie położy kres wojnom międzynarodowym, walce klas i zapewni światu pokój, zastępując jednocześnie z korzyścią tak zwaną moralność religijną solidarnością ludzką, która się nakoniec stanie prawem powszechnym.

PROGRAM ZJAZDU REJOWSKIEGO.

Zjazd Rejowski, który ma mieć charakter zjazdu naukowego, historyczno-literackiego, odbędzie się w Krakowie w czasie od 27 do 31 grudnia r. 1905.

Organizacją Zjazdu zajmuje się Komitet, złożony z kilkudziesięciu członków Akademii Umiejętności krakowskiej i Komisyj akademickich. Zarząd Komitetu stanowią: Prezes Akademii Stanisław hr. Tarnowski jako prezes, Prof. D-rowski Kazimierz Morawski i Józef Tretiak, jako wiceprezesi, Prof. Dr. Wiktor Czermak jako sekretarz.

Celem Zjazdu jest w pierwszym rzędzie uczczenie pamięci Mikołaja Reja; w drugim — obrady naukowe nad przedmiotami z zakresu historii, literatury i kultury polskiej XVI w.; w trzecim — wymiana myśli w sprawie kilku przedsięwzięć naukowych ogólnego znaczenia, jakoto w sprawie ujednostajnienia i ustalenia pisowni polskiej i wylawnictwa polskiej Encyklopedyi naukowej.

Zjazd będzie obradował na posiedzeniach pełnych albo sekcyjnych. W ciągu trwania Zjazdu będą się odbywać codziennie dwa posiedzenia pełne, z udziałem wszystkich członków Zjazdu, jedno poranne, drugie popołudniowe (razem w ciągu pięciu dni dziesięć posiedzeń pełnych). Sekcje będą fakultatywne; to znaczy, że tak samo utworzenie sekcyj, jak i oznaczenie ich liczby i zakresu będzie zawisłe od ilości i treści referatów, zapowiedzianych Komitetowi zjazdowemu przed 1-szym listopada b. r. i przez tenże Komitet do programu Zjazdu wciągniętych, a uznanych za nadające się najlepiej do omówienia na posiedze-

niach sekcyjnych. Z góry postanowione jest jedynie utworzenie sekcji dla sprawy ujednostajnienia i ustalenia pisowni polskiej. Sekcje będą czynne w godzinach, niezajętych obradami posiedzeń pełnych.

Na pierwszym posiedzeniu pełnem odbędzie się otwarcie Zjazdu i wybór zarządu; całe to posiedzenie będzie zresztą poświęcone obchodowi na cześć Reja. Na dalszych ośmiu posiedzeniach pełnych, od II—IX, odbywać się mają obrady naukowe, a to w takiej formie, iż będą na nich przedkładane przygotowane uprzednio w porozumieniu z Zarządem Komitetu referaty, nad którymi toczyć się może dyskusja. Na każdym posiedzeniu będzie przedłożony jeden referat ogólny, a nadto na wszystkie posiedzenia, z wyjątkiem trzech ostatnich, mogą być wprowadzone pewne referaty specjalne o treści zdolnej zainteresować ogół historyków. Na posiedzeniach II—VII ma być omawiany dzisiejszy stan naszej wiedzy o Polsce XVI wieku, a więc stan literatury o dziejach politycznych, ustroju, kulturze polskiej z tego stulecia; a to w tym porządku, iż na II posiedzeniu będzie przedłożony referat o stanie literatury historycznej w zakresie dziejów politycznych Polski XVI wieku, na dalszych posiedzeniach po kolei referaty na temat historii religijnej Polski w tymże okresie czasu (III posiedzenie), historii ustroju i prawa (IV posiedzenie), historii literatury polskiej i językoznawstwa polskiego w zakresie XVI wieku (V posiedzenie), sztuki i przemysłu artystycznego (VI posiedzenie) i wreszcie historii Litwy (VII posiedzenie). Na VIII posiedzeniu pełnem będzie przedłożone sprawozdanie Sekcji ortograficznej; IX-te zajmie się wyłącznie sprawą polskiej Encyklopedyi naukowej; poczem na X-tem nastąpi zamknięcie Zjazdu.

Na posiedzenia pełne II—VII będą dopuszczone nadto tylko referaty specjalne o tematach pozostających w związku z treścią głównego referatu, to znaczy, iż np. na posiedzenie poświęcone omówieniu stanu historyografii społecznej o dziejach politycznych XVI wieku będzie dopuszczony tylko referat o jakiejś kwestyi z zakresu historii politycznej Polski XVI wieku i t. d.

Referentów dla wymienionych wyżej referatów głównych obiera i zaprasza Komitet, zarządzający Zjazd; Zarząd Komitetu będzie natomiast przyjmował zgłoszenia referatów specjalnych.

148

Ze zgłoszeniami takich referatów (w zakresie badań nad historią polityki, literatury, kultury polskiej itd. XVI wieku) należy się zwracać do sekretarza Zarządu. Komitet zastrzega sobie jednak prawo przyjmowania lub odrzucania proponowanych referatów, względnie przeznaczania ich na posiedzenia pełne lub sekcyjne wedle swego uznania. Komitet będzie przyznawał pierwszeństwo referatom, opartym na przeprowadzonych już, szczegółowych studiach źródłowych; pożądane są zwłaszcza wyniki prac, przygotowanych do druku lub bliskich ukończenia. Zgłoszenia referatów będą przyjmowane do dnia 1. listopada b. r. Komitet nie wymaga przedłożenia referatu, sformułowanego na piśmie, przed terminem zebrania się Zjazdu; owszem, uważa za wystarczające, iżby referent, którego referat, zapowiedziany przed 1-szym listopada, zostanie włączony do programu, przyniósł rękopis referatu dopiero na sam Zjazd i po przedłożeniu treści onego na Zjeździe, doręczył tekst sekretarzowi Zjazdu.

Dokładny program Zjazdu z wykazem nazwisk referentów i tematów referatów będzie ogłoszony i rozesłany wpisanym na listę uczestników Zjazdu osobom na dwa tygodnie przed terminem pierwszego posiedzenia.

Uczestnikiem Zjazdu zostaje każdy z zaproszonych po złożeniu wkładki 10 koron i otrzymaniu karty uczestnictwa. Do przyjmowania wkładek i wydawania kart uczestnictwa upoważniony jest sekretarz Komitetu Prof. Dr. Wiktor Czermak (Kraków, ul. Graniczna, nr. 7, II p.).

13
Kraków, we wrześniu 1905.

Jasnie Wielmożny Janie Radco!

Na rok bieżący przypada czterechsetna rocznica urodzin Mikołaja Reja z Nagłowic. Pragnąc uczcić pamięć tego pisarza, który stworzył, rzecz można, język literacki polski i dał początek prawdziwie narodowej literaturze, rzuciła krakowska Akademia Umiejętności myśl urządzenia obchodu jubileuszowego i połączenia go ze zjazdem naukowym polskim; a urzeczywistnienie obu projektów powierzyła Komitetowi, złożonemu z członków Akademii i Komisji akademickich.

Komitet ten postanowił urządzić „Zjazd Rejowski“ w Krakowie pod koniec roku jubileuszowego, to jest w czasie od 27. do 31. grudnia b. r., a niniejszem ma zaszczyt zaprosić Jasnie Wielmożnego Pana do udziału w tym zjeździe.

O programie obrad naukowych Zjazdu pouczy dokładniej drukowany załącznik; bliższych wyjaśnień można zasięgnąć u sekretarza Komitetu Prof. Wiktora Czermaka, który jest upoważniony do wydawania kart uczestnictwa i do przyjmowania wkładek.

Komitet Zjazdu Rejowskiego.

Z polecenia Komitetu

W. Czermak

Do

Jasnie Wielmożnego Pana
Władysława Smoleńskiego
Radcy Prokuratury Skarbu, członek Krak. Akademii Umiejętności
Warszowie.

14

P r o g r a m .

Ref.up. I. W jaki sposób należy oprzeć wychowanie na podstawach religijno-moralnych.

II. Zasady wychowania narodowego.

III. W jaki sposób mają dążyć wszystkie zabory do ujednostajnienia zasad wychowania narodowego.

IV. Wzajemne wykorzystywanie zdobyczy naukowych i wychowawczych poszczególnych zaborów ,

Ref.up. V. Wychowanie fizyczne ze szczególnymi podziałkami składającymi się na całość tego tematu.

VI. Kształcenie nauczycieli.

Ref.up. VII. Typowość szkół ludowych i seminariów nauczycielskich.

VIII. Reforma szkół wydziałowych i tworzenie szkół fachowych.-

IX. Środki zapobiegawcze zdemoralizowaniu młodzieży.

X. Wychowanie dziewcząt w zastosowaniu dzisiejszych potrzeb.

Ref.up. XI. O nauce historii polskiej w szkołach .

XII. Wspólna praca wszystkich Towarzystw oświatowych w kierunku pogłębienia oświaty ludowej.

Tematy bez znaku : Ref. up. nie mają upatrzonych referentów.

W. Lwów, dnia 20 czerwca 1908

Do *Miełmiego Pana*
Prof. Władysława Smoleńskiego

Warszawie

W myśl uchwały Komitetu dla spraw Kongresu pedagogicznego, sminicowanego przez Polsk. Tow. Pedagog., powziętej na dniu 5-go czerwca br. przedstawiamy w załączeniu perzadek dzienny kongresu z prośbą o łaskawe rozpatrzenie, względnie akceptowanie dotyczących punktów i nadesłanie nam swych światłych uwag co do treści tych spraw, któreby dodatkowo pomieścić należało.-

Odnosnie do punktu III.IV.XII zaznaczyć musimy, że przez wzgląd na stosunki w Królestwie i Księstwie pożądanem jest opracowanie tych tematów przez Delegatów Towarzystwa oświatowych, względnie osoby obznajomione ze stosunkami miejscowemi i dlatego prosimy o równoczesne wskazanie osób, któreby podjęły się opracowania tych referatów na czas Kongresu.-

Pragnąc przyspieszyć prace Kongresu, prosimy najuprzejmiej o życzliwe zajęcie się powyższą sprawą i nadesłanie nam swych uwag w terminie po dzień 7. lipca b.r. _

Zarząd Główny Polsk. Tow. Pedagogicznego.

K. J a w o r s k i

J. K o r n e c k i

Zaproszenie.

Niniejszem mamy zaszczyt zaprosić

*W. Pana Władysława
Smoleńskiego.*

na Polski Kongres Pedagogiczny, który się odbędzie we Lwowie, w dniach 1. i 2. listopada 1909, pod protektoratem Reprezentacji król. stoł. miasta Lwowa.

Za

Prezesa:

Dr. Franciszek Tomaszewski.

Dr. Kazimierz Twardowski.

Dr. Ernest Bandrowski.

Sekretarze:

Dr. Maryan Janelli.

Jan Kornecki.

Dr. Helena Polaczkówna.

Porządek obrad:

1. listopada I. Posiedzenie plenarne o godz. 10. przed poł.
I. Posiedzenie sekcji o godz. 4. po poł.
2. listopada II. Posiedzenie sekcji o godz. 9. rano
II. Posiedzenie plenarne o godz. 4. po poł.

Program szczegółowy:

Dnia 1. listopada o godz. 9. rano nabożeństwo w kościele archikatedralnym.

I. Posiedzenie plenarne.

a) Zagajenie.

b) Przemówienia reprezentacyjne.

c) Zasady wychowania narodowego — ref. Dr. Z. Balicki.

d) Podział na sekcje:

1. Ogólno oświatową,
2. Wychowania fizycznego,
3. Szkolnictwa ludowego i seminariów nauczycielskich,
4. Szkolnictwa średniego,
5. Wychowania dziewcząt,
6. Wychowania pozaszkolnego młodzieży,
7. Towarzystw oświatowych.

I. i II. posiedzenie sekcji obejmą:

Sekcya ogólno oświatowa:

- a) W jaki sposób mają dążyć wszystkie zabory do ujednostajnienia zasad wychowania narodowego — ref. R.
- b) Zasady dydaktyki nowoczesnej a szkoła polska — ref. p. A. Szyćówna,
- c) Krajoznawstwo w szkołach — ref. p. Kulwieć.

Sekcyja wychowania fizycznego.

- a) Hygiena budynków szkolnych i urzędów wewnętrznych, ref. prof. Dr. K. Panek.
- b) Wychowanie fizyczne w szkołach, ref. Dr. K. Wyrzykowski.
- c) Służba zdrowia w szkołach publicznych i prywatnych, ref. Dr. Serbeński.
- d) Hygiena nauki szkolnej, ref. p. B. Błażek.

Sekcyja szkolnictwa ludowego i seminaryów naucz.

- a) 1. listopada o godz. 3. po poł.: Lekcyja praktyczna nauczania dorosłych analfabetów, metodą K. Promyka, przeprowadzi p. Kazimierz Prószyński.
- b) O nauce historii polskiej w szkołach ludowych i wydziałowych, ref. pp. A. Kopa-czówna i J. Barańska.
- c) Reforma szkół wydziałowych a) męskich ref. p. K. Jaworski.
b) żeńskich ref. p. W. Longchamps.
- d) O dzieciach umysłowo-upośledzonych, ref. p. I. Danziger.
- e) Typowość szkół ludowych i seminaryów nauczycielskich, ref. pp. S. Bieniowski i F. Szczurkiewicz.

Sekcyja szkolnictwa średniego.

- a) Ruch reformatorski na polu szkolnictwa średniego, ref. p. T. Łopuszański.
- b) Stan szkół średnich pod zaborem austriackim, ref. Dr. L. German.
- c) O nauce historii w szkołach średnich ze szczególnem uwzględnieniem historii polskiej, ref. Dyr. S. Sobiński.
- d) Czego żąda szkoła średnia od szkoły ludowej, ref. Prof. Dr. B. Mańkowski.

Sekcyja wychowania dziewcząt.

- a) O wychowaniu dziewcząt z zastosowaniem do potrzeb dzisiejszych, ref. p. M. Ba-kowska - Czerszyk.
- b) Szkoły gospodarze dla dziewcząt włościańskich, ref. p. I. Kosmowska.

Sekcyja wychowania pozaszkolnego młodzieży i wychowania sierót.

- a) Przymusowe wychowanie nieletnich przestępców.
- b) Organizacyja ochronnego wychowania zaniedbanej młodzieży.
- c) Gniazda sieroce — ref. p. K. Jeżewski.
- d) Organizacyja pozaszkolnej opieki nad dziećmi, ref. Dr. M. Szybalski.

Sekcyja Towarzystw oświatowych.

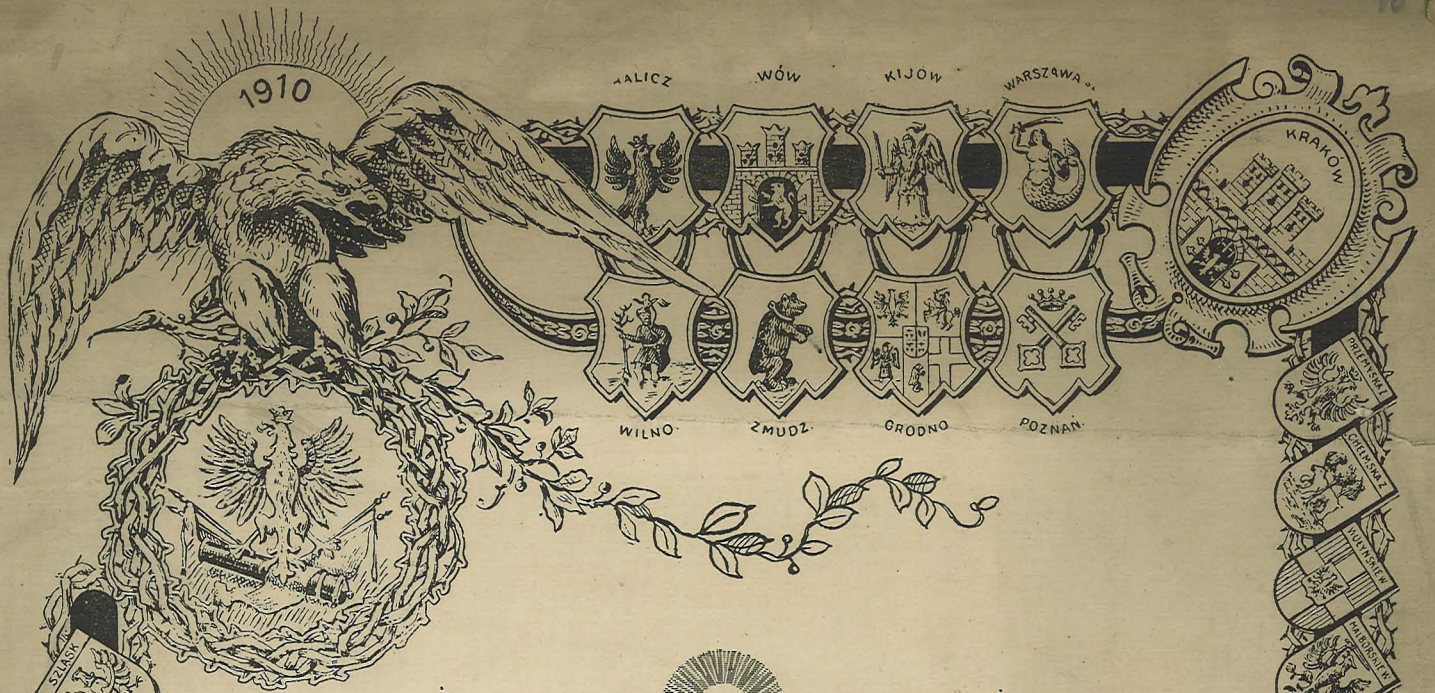
Wspólna praca wszystkich Towarzystw oświatowych w kierunku pogłębienia oświaty ludowej, ref. Dr. M. Stępowski.

17

Informacje dla uczestników kongresu.

1. Obrady plenarne Kongresu odbywać się będą w sali ratuszowej, zaś obrady sekcyjne w szkole m. A. Mickiewicza, koło kościoła Jezuitów.
2. Wstęp na Kongres tylko za z-proszeniami i kartą uczestnictwa, lub kartą honorową.
3. Karta uczestnictwa kosztuje 5 koron. Uprawnia ona do korzystania z bezpłatnych kwaterek czas Kongresu. Uczestnik każdy musi zawiadomić Komitet do 25. października czy pragnie korzystać z bezpłatnej kwatery.
4. Komitet urzęduje codziennie od godz. 4. do 6. przy ul. Friedrichów 1. 10.

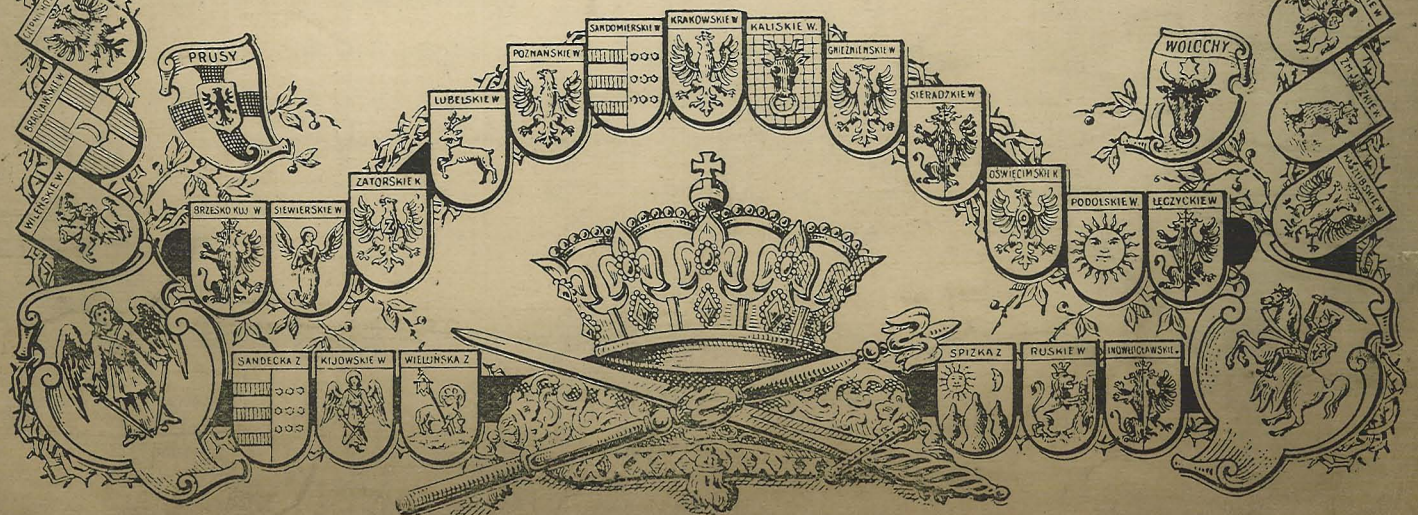

Związek Narodowy Polski
 W STANACH ZJEDNOCZONYCH POŁNOCCYJ AMERYKI.

*Kongres
 Narodowy Polski
 w Waszyngtonie.*

*Adres pocztowy Komitetu Wykonawczego:
 1406-1408 W. Division Street,
 Chicago, Illinois*

1406-1408 W. DIVISION ST.

CHICAGO, dnia 24 stycznia 1910.

Wielce Szanowny Panie!

Niniejszem mam zaszczyt przesłać Wielce Szanownemu Panu zaproszenie na Kongres Narodowy Polski w Waszyngtonie, a zarazem prosić Go najuprzejmiej w imieniu Komitetu o łaskawe opracowanie Referatu na temat odpowiadający mniej więcej którejkolwiek sekcji referatów stosownie do załączonego Programu, lub na temat zupełnie dowolny.

Pragniemy bowiem gorąco, aby przedewszystkiem ci, co stoją na czele społeczeństwa naszego, wzięli udział w pracach mających na celu dobro naszego narodu i przyczynili się do wyświetlenia wielu kwestyi tak żywo i obchodzących nasz naród.

Załączone druki objaśniają bliżej cele i zadania Kongresu.

Ponawiając naszą gorącą i usilną prośbę, łączę w imieniu Komitetu wyrazy prawdziwego i głębokiego poważania

Ryszard Lipkowski.

P.S. Wszelkie oryginały Referatów, tudzież listy, po wydrukowaniu ich w Księdze Pamiątkowej, zostaną złożone jako cenny i miły nabytek w Muzeum Związku Narodowego Polskiego w Chicago.

O Taskam a odpowiedzi uproszenie prosić

PROGRAM

Mów i Referatów, które zostaną odczytane podczas Kongresu Narodowego Polskiego w Waszyngtonie,

w dniach 4go, 5go, 6go i 7go Maja 1910 roku.

NA OTWARCIE KONGRESU:

- 1) Mowa polska i
2) Mowa angielska. } **Zaproszeni: Prezydent Stanów Zjednoczonych WILLIAM HOWARD TAFT i HENRYK SIENKIEWICZ.**

ODCZYTANIE TRZECH REFERATÓW W JĘZYKU ANGIELSKIM:

- 1) Rzut oka na Historję Polską do r. 1795. Dr. Henryk E. Kałusowski.
- 2) Życie Polski w okresie porozbiorowym i wykazanie wysokości jej kultury i pracy cywilizacyjnej na równi z innymi narodami. Dr. Kazimierz Żurawski.
- 3) Prawa Narodu Polskiego oparte na dziejowych i cywilizacyjnych zasługach do samoistnego bytu politycznego. T. M. Heliński.

Prócz powyższych mów i referatów zostaną odczytane w języku polskim referaty, do których opracowania w poszczególnych Sekcjach zostały zaproszone następujące osoby:

SEKCYA I — POLITYCZNA — 3 REFERATY:

- 1) Postulaty Polityki Narodowej na przyszłość. — Roman Dmowski.
- 2) Polityczne położenie Polski w czasie obecnym. — Aleksander Świętochowski.
- 3) Stosunek wychodźstwa do życia politycznego Narodu Polskiego. — Tomasz Siemiradzki.

SEKCYA II — EKONOMICZNA — 3 REFERATY:

- 1) Położenie ekonomiczne Polski. — Marcin Biedermann.
- 2) Postulaty polityki ekonomicznej Narodu Polskiego. — Dr. Z. Gargas.
- 3) Postulaty ekonomiczne dla wychodźstwa Polskiego w Ameryce. — Jan F. Smulski.

SEKCYA III — OŚWIATOWA — 5 REFERATÓW:

- 1) O szkolnictwie pod Zaborem Pruskim. — Józef Chociszewski.
- 2) O szkolnictwie pod Zaborem Rosyjskim. — Ks. Jan Gralewski.
- 3) O szkolnictwie pod zaborem Austriackim. — Ernest Bandrowski.
- 4) O szkolnictwie na wychodźstwie. — Stan. Sz wajkart.
- 5) O szerzeniu oświaty niezależnie od szkoły urzędowej. — Zyg. Balicki.

SEKCYA IV — NAUKOWA I SZTUKI POLSKIEJ — 10 REFERATÓW:

- 1) Udział Polaków w nauce świata. — Wł. M. Kozłowski.
- 2) Kobieta Polska w nauce. — Marya Konopnicka.
- 3) Historia jako dźwignia wychowania narodowego — Tadeusz Korzon.
- 4) Jak należy wykładać młodzieży porozbiorowe dzieje Polski — Bol. Limanowski.
- 5) Literatura jako czynnik życia narodowego i politycznego — Aleksander Bruckner.
- 6) Filozofia Polska — Henryk Struve.
- 7) Malarstwo Polskie — Wojciech Kossak.
- 8) Rzeźba Polska — Antoni Popiel.
- 9) Muzyka Polska — Ignacy Paderewski.
- 10) Teatr Polski — Lud. Sosnowski-Solski.

SEKCYA V — EMIGRACYJNA — 5 REFERATÓW:

- 1) Emigracja Europejska. — Wacław Gasztowt.
- 2) Emigracja w Ameryce Północnej. — Józef Gardulski.
- 3) Emigracja w Brazylii i Argentynie. — Dr. Józef Siemiradzki.
- 4) Emigracja w Rosyi i Azji. — Wacław Sieroszewski.
- 5) O potrzebie jedności organizacyjnej dla Polaków w Ameryce. — Romuald Piątkowski.

Nota. Pułk. Z. Miłkowski — Referat na temat dowolny.

Winc. Lutosławski — Referat na temat dowolny.

Prócz referatów powyższych, wiele osób wybitnych w naszym społeczeństwie zostało proszonych o referaty na temat dowolny.

Wszystkie referaty tudzież ważniejsze listy dotyczące Pierwszego Kongresu Polskiego w Waszyngtonie zostaną pomieszczone w Księdze Pamiątkowej, która wydana naszym nakładem będzie nie tylko miłą i cenną pamiątką, ale także ważnym przyczynkiem do rozbudzenia i ożywienia naszego społeczeństwa na wychodźstwie w duchu uświadomienia narodowego, o co nam przedewszystkiem chodzi, i na czem zależy bez wątpienia wszystkim duchowym przewodnikom naszego społeczeństwa.

Mamy niepłonną nadzieję, że ta Księga Pamiątkowa rozejdzie się licznie w kraju i na emigracji.

ODEZWA DO NARODU POLSKIEGO

W SPRAWIE KONGRESU NARODOWEGO W WASZYNGTONIE.

Czcigodni Rodacy!

Na mocy uchwały Sejmu XVII-go Związku Narodowego Polskiego odbędzie się w dniach 4—5—6 i 7 Maja roku 1910-go w mieście Waszyngtonie, stolicy Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, pierwszy Polski Kongres Narodowy, połączony z uroczystością odsłonięcia pomników Kościuszki i Pułaskiego.

Celem tego Kongresu jest omówienie obecnego położenia Narodu Polskiego tak w Polsce, jak i na wychodźstwie pod wszystkimi względami — politycznym, kulturalnym, naukowym i ekonomicznym, zapoznanie się z drogami, któremi kroczy i rozwija się polska myśl polityczna, uświadomienie głównych braków i potrzeb polskiego życia narodowego, wyjaśnienie i wynalezienie sposobów zaradzenia tym potrzebom i w ogólności wypracowanie dyrektywy, któraby mogła pozyskać uznanie społeczeństwa polskiego i służyć mu niejako za wskazówkę w jego ciężkiej walce o byt narodowy we wszystkich dzielnicach Polski i na wychodźstwie.

Narody nie posiadające niepodległości politycznej, pozbawione pomocy ze strony własnej machinery państwowej, czują potrzebę od czasu do czasu takiego porozumienia się między sobą przedstawicieli różnych stronnictw i kierunków myśli politycznej, mężów zaufania, ludzi pracujących na polach: społecznym, naukowym, politycznym i przemysłowym, ludzi obeznanych z potrzebami narodu i gotowych służyć mu swą pracą, radą i doświadczeniem. Omawianie kwestyi bieżących w prasie nie wystarcza, bo prasa, jakkolwiek powołana i uprawniona do kierowania opinią publiczną, nie jest nigdy i nie może być ani tak niezależną, ani tak wolną od różnych wpływów ubocznych i warunków zewnętrznych, aby stanowić moralny, że się tak wyrazimy, rząd w społeczeństwie.

Po rolę takiego rządu moralnego może natomiast sięgać reprezentacja całego narodu, składająca się z przedstawicieli stronnictw politycznych, zrzeszeń obywatelskich, instytucyj oświatowych i naukowych, oraz mężów zasłużonych na wszelkich polach działalności publicznej.

W zrozumieniu tej konieczności wspólnego naradzania się nad potrzebami Narodu i Ojczyzny Sejm Walny Związku Narodowego Polskiego w Ameryce Północnej, największej organizacji narodowej polskiej na świecie, postanowił zwołać pierwszy w dziejach Narodu Polskiego powszechny Kongres polski narodowy do miasta Waszyngtonu w Maju roku 1910, korzystając z tej okoliczności, że w tym czasie i w tym mieście odbędzie się wielka uroczystość polska odsłonięcia pomników dwóch polskich bohaterów — Kościuszki i Pułaskiego.

Kongres ma się rozpocząć nazajutrz po odsłonięciu pomników i trwać przez dni cztery. Kongres będzie się składać z pięciu sekcji: politycznej, ekonomicznej, oświatowej, naukowej i emigracyjnej.

Stosownie do uchwały Komitetu urządzającego, zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą Związku N. P. do udziału w Kongresie będą zaproszeni przedstawiciele polskich organizacji obywatelskich i instytucyj naukowych i oświatowych, oraz cały szereg osób znanych ze swej pracy dla narodu na różnych polach działalności publicznej. Nie będą też pominięte te organizacje litewskie i rusińskie, oraz ci wybitni Litwini i Rusini, które i którzy stoją na gruncie łączności politycznej Litwy i Rusi z Polską, na gruncie Unii Lubelskiej.

Pełniąc wolę Sejmu Walnego Związku N. P. odzywamy się w jego imieniu do całego społeczeństwa polskiego w kraju i na wychodźstwie, aby raczyło wziąć pod rozwagę myśl pierwszego Polskiego Kongresu Narodowego na ziemi amerykańskiej, ocenić sprawiedliwie pobudki, które kierowały w tej sprawie Sejmem Związku N. P. i udzielić jej swego poparcia.

ZARZĄD ZWIĄZKU NAR. POL. W STAN.
ZJEDNOCZONYCH PÓŁN. AMERYKI.

ANTONI SCHREIBER, Cenzor.
662 Fillmore Ave., Buffalo, N. Y.
R. S. ABCZYŃSKI, Wice-Cenzor.
JULIAN SZAJNERT, Komisarz Stanowy.
WAL. LIPCZYŃSKA, Kom. Wydz. Kobiet.

KOMISARZE NA POSZCZEGÓLNE STANY:

A. WOJCZYŃSKI,
J. KUCKI,
W. GÓRSKI,
W. PRZYBYLIŃSKI,
S. PRUS,
A. NOWAK,
A. GŁÓWCZEWSKI,
P. KURDZIEL,
J. JAWORSKI,
A. TOMKIEWICZ,
F. JEZIERSKI,
L. MUCHA,
F. GRYGLASZEWSKI,
W. ORZECZOWSKI,
A. SADOWSKI,
J. GROMADA,
A. GREGOROWICZ,
K. SCHMIDEHAUSEN,
S. DYBEK,

ZARZĄD CENTRALNY ZWIĄZKU NAR. POL.
Główne biuro: 1406—1408 W. Division str.
Chicago, Illinois.

M. B. STĘCZYŃSKI, Prezes.
F. M. KSYCKI, Wice-Prezes.
S. J. CZECHOWICZ, Sekretarz Jeneralny.
M. MAJEWSKI, Kasyer.
T. SIEMIRADZKI, Dyrektor.
B. WLEKLIŃSKI, Dyrektor.
M. KMIĘCIAK, Dyrektor.
M. WOJTECKI, Dyrektor.
M. SAKOWSKA, Dyrektor.
N. K. ZŁOTNICKI, Dyrektor.
J. J. HERTMANOWICZ, Dyrektor.

Po wszelkie informacje dotyczące kwestyi Kongresu prosimy się zgłaszać do:

ZWIĄZEK NARODOWY POLSKI,
1406-1408 W. DIVISION ST.
CHICAGO, ILLINOIS.

Kongres Narodowy Polski w Waszyngtonie

Data kongresu będzie pierwszy dzień po odsłonięciu pomnika Kościuszki w Washingtonie 4, 5, 6 i 7 Maja b. r., a nazwę tegoż oficjalnie przyjęto: Kongres Narodowy Polski.

Kongres trwać ma dni cztery.

Program szczegółowy jest następujący:

Dzień 1. — Otwarcie Kongresu mową i w języku polskim i angielskim, odczytanie referatów w języku angielskim o Polsce i polakach. Wyznaczenie poszczególnych sekcji przez prezydium.

Dzień 2 i 3. — Praca sekcji.

Dzień 4. — Plenarne posiedzenie Kongresu i uchwały tegoż.

Dzień 1. — Uroczyste otwarcie Kongresu i godz. 10-tej przez Cenzora Związku N. P., a zarazem prezas Komitetu Przedkongresowego, który powołuje na prezesów czynnego i honorowych i wice-prezesów członków Kongresu upatrzonych przez Komitet Przedkongresowy. Tak samo wybiera sekretarza i dwóch podsekretarzy Kongresu. Po ukonstytuowaniu się prezydium, nastąpią dwie mowy w języku polskim i angielskim. Po wygłoszeniu tychże prezas wyznaczy sekcje z łona Kongresu, a mianowicie: I. Sekcję Polityczną, II. Sekcję Ekonomiczną, III. Sekcję Oświatową, IV. Sekcję Naukową, V. Sekcję Emigracyjną. Potem nastąpi przerwa do 2-jej po południu.

Na popołudniowej sesji Kongresu nastąpi odczytanie trzech referatów w języku angielskim. Referaty mają być na następujące tematy: 1. Rzut oka na Historję Polską do r. 1795. 2. Życie Polski w okresie ponozbiorczym i wykazanie wysokości jej kultury i pracy cywilizacyjnej na równi z innymi narodami. 3. Prawa Narodu Polskiego, oparte na dziejowych i cywilizacyjnych zasługach, do samostannego bytu politycznego. Debata nad referatami angielskimi wykuczone. Zamknięcie sesji po południowej.

Dzień 2 i 3. — Obrady Sekcji.

Dzień 4. — Plenarne posiedzenie Kongresu i czytanie rezolucji przyjętych na posiedzeniach sekcji przed Kongresem. Przyjmowanie ogólnych uchwał i odczytanie rezolucji lub ich odrzucenie. Dyskusya nad referatami ograniczona do czasu i ilości przemówień. Uchwały Kongresu.

W skład Kongresu Narodowego Polskiego wchodzić mają: I. Organizacje obywatelskie i zawodowe polskie, litewskie i rusińskie. II. Osobistości znane ze swej działalności na polach społecznym, naukowym i literackim w Polsce i Ameryce.

Organizacje polskie podlegają następującemu podziałowi:

a) Organizacje polskie, litewskie i rusińskie obywatelskie i zawodowe w Ameryce.

b) Organizacje polskie w Europie.

Przez organizacje należy rozumieć jawne zrzeszenia obywatelskie i zawodowe posiadające stałe zarządy i ustawy, oraz w wypadku zrzeszeń obywatelskich posiadające nie mniej niż pięćset członków, zgromadzonych w nie mniej niż 10-ciu grupach.

Reprezentacja organizacji obywatelskich ma być w następującym stosunku: (Począwszy od St. Louis jako linii demarkacyjnej na wschód, każda organizacja ma prawo do jednego delegata na pięćset członków. Od St. Louis na zachód na każdych sto członków przypada jeden delegat.

Każda zawodowa organizacja ma prawo do jednego delegata.

Program prac dla sekcji poszczególnych w Komitecie Głównym Przedkongresowym, zestawiono w następujący sposób:

Sekcja zaproszeń: 1. Rozesłanie zaproszeń do organizacji według otrzymanej listy. 2. Zaproszenie członków osobistych oraz gości i przeprowadzenie z nimi korespondencji. 3. Wybranie i zaproszenie prelegentów do każdej z poszczególnych sekcji kongresu.

Komitet prasy: Popularyzowanie Kongresu w prasie: 1) amerykańsko-polskiej, 2) amerykańskiej, 3) krajowej.

Sekcja gospodarcza zajmie się: 1) salą, 2) ceremoniałem właściwym Kongresowi.

Sekcja Finansowa przedstawi kosztorys wydatków kongresowych.

Dalej przyjęto następujący program dla poszczególnych Sekcji Kongresu: I. W Sekcji politycznej odczytane będą 3 referaty traktujące o politycznym położeniu Polski i postulatach na przyszłość. Po wygłoszeniu tychże nastąpi dyskusya i przyjęcie rezolucji. II. W Sekcji ekonomicznej wygłoszone będą 3 referaty traktujące o ekonomicznym położeniu Polski i postulatach na przyszłość. Dyskusya i rezolucya. III. W Sekcji Oświatowej wygotowane będą cztery referaty o szkolnictwie, po jednym z każdego zaboru i dla wychodźstwa; piąty referat w tej samej sekcji podający środki szerzenia oświaty między ludem niezależnie od szkoły urzędowej. Dyskusya i rezolucya. IV. W Sekcji Naukowej wygłoszona będzie dowolna ilość referatów o udziale Polaków w nauce świata. V. W Sekcji Emigracyjnej wygłoszone będą referaty na następujące tematy: 1) Emigracya Europejska. 2) Emigracya w Ameryce Północnej. 3) Emigracya w Brazylii. 4) Emigracya w Rosyi i Azji. 5) O Jedności Organizacyjnej dla Ameryki Północnej.

Czas posiedzeń w dniu drugim i trzecim Kongresu dla poszczególnych sekcji, uplanowano w następujący sposób:

Dzień 2. — Od 10 — 6 wieczorem posiedzenie Sekcji Politycznej.

Tego samego dnia od 9 do 2 po południu posiedzenie Sekcji Naukowej.

Tego samego dnia od 2 — 6 wieczorem posiedzenie Sekcji Ekonomicznej.

Dzień 3. — Od 10 — 6 wieczorem posiedzenie Sekcji Emigracyjnej. Od 10 — 2 Sekcji Oświatowej.

Aby umożliwić członkom Kongresu nie należącym do danej sekcji stawianie projektów i życzeń, przyjęto, iż powyżsi członkowie mogą takowe tylko piśmiennie wręczać prezasowi sekcji, a te w swoim czasie będą uwzględnione przez sekcję.

Skład dzisiejszego przygotowawczego Komitetu Głównego przedstawia się i dzieli, jak następuje:

I. Sekcja Programu:

1) Prof. T. Siemiradzki, 2) Max. Drzymala, 3) Wład. Kuflewski, 4) Stefan Sass, 5) Stanisław Osada, 6) Gen. Żółkowska, 7) Ed. Dolewczyński i Komitet Wykonawczy.

II. Sekcja Zaproszeń:

1) T. M. Heliński, 2) J. F. Śmietanka, 3) F. Ksycki, 4) J. Derpa, 5) W. Chodzińska i Prezesi Sekcji.

III. Sekcja Prasy:

1) S. A. Dangel, 2) S. Orpiszewski, 3) J. J. Hertmanowicz, 4) M. Kmiecniak, 5) K. Wałukiewicz i Prezesi Sekcji.

Sekcja Gospodarcza:

1) Dr. K. A. Żurawski, 2) A. Ambrożewski, 3) A. Dziadul, 4) A. Błaszczyński, 5) A. E. Olszewski i Prezesi Sekcji.

V. Sekcja Finansowa.

1) Dr. W. A. Kuflewski, 2) S. J. Czechowicz, 3) M. Majewski, 4) W. Pijanowski, 5) C. Hibner, 6) K. Wiechecki i Prezesi Sekcji.

Komitet Wykonawczy:

1) Prezas — Cenzor Związku, 2) Zastępca — Wice-cenzor, 3) Wice-prezas — Prezas Zarządu Centralnego, 4) Zastępca — Wice-prezas Zarządu Centralnego, 5) Sekretarz — Sekretarz Jeneralny Związku, 6) Skarbnik — Skarbnik Związku i członkowie — Prezesi Sekcji: 7) Programowej, 8) Zaproszeń, 9) Prasy, 10) Gospodarczej, 11) Finansowej.

W skład sekcji i komitetów, stosownie do reguł parlamentarnych Robertsa, wchodzi prezas Komitetu Głównego ex-officio. Do Komitetu Wykonawczego wchodzić nie osoby jako takie, będące obecnie na urządach związkowych i mogące być na sejmie zmienione, lecz po sejmie wejdą osoby te, które na te urzędy powołane zostaną.

23
Do

Jakcie Wielmożnego Pana
Władysława Smoleńskiego

Na mocy uchwały Sejmu XVII-go Związku Narodowego Polskiego odbędzie się 4, 5, 6 i 7-go Maja roku 1910-go w mieście Waszyngtonie, stolicy Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, pierwszy Polski Kongres Narodowy, połączony z uroczystością odsłonięcia pomników Kościuszki i Pułaskiego.

Celem tego Kongresu jest omówienie obecnego położenia Narodu Polskiego tak w Polsce, jak i na wychodźstwie pod wszystkimi względami — politycznym, kulturalnym, naukowym i ekonomicznym, zapoznanie się z drogami, któremi kroczy i rozwija się polska myśl polityczna, uświadomienie głównych braków i potrzeb polskiego życia narodowego, wyjaśnienie i wynalezienie sposobów zaradzenia tym potrzebom i w ogólności wypracowanie dyrektywy, któraby mogła pozyskać uznanie społeczeństwa polskiego i służyć mu niejako za wskazówkę w jego ciężkiej walce o byt narodowy we wszystkich dzielnicach Polski i na wychodźstwie.

W przekonaniu, że taką dyrektywą mogą być uchwały reprezentacyi całego narodu składającej się z przedstawicieli stronnictw politycznych, zrzeseń obywatelskich, instytucyj oświatowych i naukowych oraz mężów zasłużonych na wszelkich polach działalności publicznej, Sejm Walny Związku Narodowego Polskiego w Ameryce Północnej, największej organizacyi narodowej polskiej na świecie, postanowił zwołać pierwszy w dziejach Narodu Polskiego powszechny Kongres Narodowy Polski do miasta Waszyngtonu w Maju roku 1910, korzystając z tej okoliczności, że 3-go Maja w tem mieście odbędzie się wielka uroczystość polska odsłonięcia pomników dwóch polskich bohaterów Kościuszki i Pułaskiego.

Kongres ma się rozpocząć nazajutrz po odsłonięciu pomników i trwać przez dni cztery. Kongres będzie się składać z pięciu sekcji: politycznej, ekonomicznej, oświatowej, naukowej i emigracyjnej.

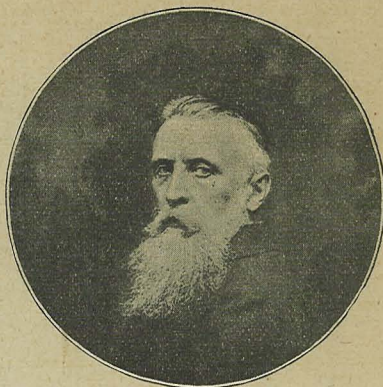
Na wszystkich sesjach będą wygłoszone i przedyskutowane odpowiednie referaty, poczem na sesyi ogólnej będą omawiane i uchwalone odnośne rezolucyje.

Stosownie do uchwały Komitetu urządzającego, zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą Związku N. P., do udziału w Kongresie są zaproszeni przedstawiciele polskich organizacyj obywatelskich i instytucyj naukowych i oświatowych, oraz cały szereg osób znanych ze swej pracy dla narodu na różnych polach działalności publicznej. Nie zostały też pominięte te organizacje litewskie i rusińskie, oraz ci wybitni Litwini i Rusini, które i którzy stoją na gruncie łączności politycznej Litwy i Rusi z Polską, na gruncie Unii Lubelskiej.

24

KOMITET JUBILEUSZU
AL. ŚWIĘTOCHOWSKIEGO
W WARSZAWIE

ADRES: KASA LITERACKA NOWY ŚWIAT 41.

Imię Świętochowskiego brzmi w obszarach naszego życia trójdzwiękiem Wiedzy, Siły i Piękna. W tworach i czynach Jego, ze Światła poczętych, podziwiamy zarówno idealną posagowość ducha, jak moc myśli prometejskiej i płomień wszechogarniającego uczucia. Słuchamy głosu uczonego, który z niezłomną logiką wyjaśnia prawa rozwoju, niepospolitym zmysłem krytycznym przenika świat zjawisk i rzutem oryginalnej inicjatywy stawia słupy wytyczne na gościńcu kultury narodowej.

Działać bez lęku i bez wahania; myśleć, woleć, znój nieść dziełu odrodzenia; przerebywać puszcze, iść na przebój z potęgami ciemnoty i niewoli—oto praca, którą spełnia, jako wyznawca idei obowiązku.

Świątynią jest Mu—Ojczyzna, wiara—Lud polski, a kultem —Postęp.

W najcięższej dla nas dobie, gdy rozwój cywilizacji i myśli polskiej był skrepowany i podcięty—pracować niezmordowanie, tworzyć, walczyć i—zdobywać oto najgłębsza treść życia i trudu Aleksandra Świętochowskiego.

Myśliciel głęboki a wytworny, niedościgniony mistrz stylu, artysta i publicysta wielkiej miary—od lat czterdziestu stoi pod sztandarem demokracji, kojarząc szlachetne dążenia myśli polskiej z najwyższymi zagadnieniami ogólnoludzkiej cywilizacji. Gdy innych ogarnia apatya lub zwątpienie, gdy w tyłu duszach gaśnie zapał i poryw jaśniejszy, On trwa na stanowisku, krzepi i pociąga za sobą pokolenia młodzieży; zwalcza przesady feodalne, ciasnotę myśli, samolubstwo klasowe i społeczne, tworzy dzieła, pełne głębokich, syntetycznych pomysłów, zdobne królewskim przepychem mowy rodzimej. Indywidualność potężna, charakter niezłomny, filozoficzny a niezależny od czasowych i przemijających prądów umysł Świętochowskiego — oto trzy brylantowe promienie, z których wysnuł On piękną i płodną pracę swego życia, rozwidniając rzeszom wśród dziejowego mroku nowe drogi pochodu i wiodąc je myślą i wolą twórczą w lepszą, szlachetniejszą przyszłość.

Nie w stosunku do Jego zasług i nie miarą uczucia, jakim Go miłujemy, lecz powściągliwością ubogich kreślimy plan obchodu Jego jubileuszu.

Zamierzamy:

1. Utworzyć Towarzystwo Jego imienia w celu krzewienia wiedzy i praktyki rolniczej wśród ludu.
2. Założyć szkołę rolniczą Jego imienia, kształcąca włościan w gospodarce samodzielnej na małej własności ziemskiej.
3. Rozpowszechniać znajomość Jego dzieł przez odczyty, wieczory literacko-artystyczne i wystawianie Jego utworów dramatycznych na scenach polskich.
4. Urządzić w Warszawie w początku października r. b. zjazd jubileuszowy o charakterze literackim i społeczno-kulturalnym.

Zwracamy się do wszystkich, których obchodzą sprawy naszego postępu i naczelne zadania kultury narodowej, z prośbą o uczestnictwo w zjeździe, o wybór treści i zapowiedź referatów. Zabiegi organizacyjne skierujemy ku obronie zjazdu od chaosu i jałowości obrad, dążąc do zapewnienia mu powagi godnej wielkiego imienia, z jakim go sprzegamy.

Listy w sprawach jubileuszu prosimy zwracać pod adresem Komitetu do Kasy Literackiej, Nowy Świat 41. Nadto redakcje „Kurjera Warszawskiego“ i „Nowej Gazety“ podjęły się przyjmowania korespondencji i wpływów pieniężnych.

Członkowie Komitetu organizacyjnego:

*Edmund Bogdanowicz, Anna Tomaszewicz-Dobrska, Edward Geisler, Józef Kotarbiński,
Ignacy Matuszewski, Izydor Mayzner, Czesław Mejro, Antoni Pilecki, Emil Sokal.*

25

KOMITET JUBILEUSZU
AL. ŚWIĘTOCHOWSKIEGO
W WARSZAWIE

ADRES: KASA LITERACKA NOWY ŚWIAT 41.

Szanowny Panie

Zjazd jubileuszowy, jaki zamierzamy urządzić w Warszawie w początku Października r. b. zyska o tyle na powadze i znaczeniu kształcącym, o ile wybitni przedstawiciele naszej nauki literatury i pracy społecznej zechcą w nim uczestniczyć i najbliższe, ogół nasz obchodzące, zadania kulturalne, własną myślą przeświećlać i uzasadniać.

Powodowani tem życzeniem mamy zaszczyt prosić Szanownego Pana o łaskawy udział czynny, o zapowiedź referatu i możliwie rychłe zawiadomienie nas o wybranym przez Szanownego Pana temacie, który uczynimy jednym z punktów programowych obrad zjazdu. Nie w znaczeniu poddawania, lecz jedynie rodzajem przykładu dołączamy spis tematów, jakie komitetowi naszemu wydają się pożądanymi.

Z szacunkiem

Członkowie Komitetu Organizacyjnego

Edmund Bogdanowicz, Anna Tomaszewicz-Dobrska,
Edward Geisler, Józef Kotarbiński, Ignacy Matu-
szewski, Izidor Mayzner, Czesław Mejro, Antoni
Pilecki, Emil Sokal.

I.

**Tematy proponowane
dla Sekcji literackiej Zjazdu.**

1) *Życie i prace Aleksandra Świętochowskiego.* (Charakterystyka ogólna, podkreślenie różnostronności jego umysłu i prac, ocena ogólna zasług naukowych, społecznych, literackich i publicystycznych).

2) *Aleksander Świętochowski, jako szermierz postępu.* (Publicystyczna działalność Świętochowskiego w „Przeglądzie Tygodniowym”, „Nowinach” i „Prawdzie”, walka o prawa narodu i prawa człowieka, o prawo do wiedzy, równouprawnienie narodowościowo-wyznaniowe, o równo uprawnienie kobiet, obrona warstw pokrzywdzonych, walka z obskurantyzmem i klerykalizmem itd.).

3) *Aleksander Świętochowski, jako działacz społeczny* (szerzenie oświaty i kultury, odbudowywanie wsi spalonych, pomoc młodzieży i opieka nad nią roztaczana, pomoc głodnym, propagowanie związków zawodowych, zakładanie Towarzystw kulturalnych i wielostronne działanie w Tow. Kultury Polskiej).

4) *Aleksander Świętochowski, jako polityk.*

5) *Aleksander Świętochowski, jako uczonek.*

6) *Język Aleksandra Świętochowskiego* (Brueckner)?

7) *Aleksander Świętochowski, jako nowelista* („Obrazki powieściowe” i „Bajki”).

8) *Aleksander Świętochowski, jako dramaturg* (dramaty jednoaktowe, „Nieśmiertelne dusze” „Piękna”, „Niewinni”, „Aspazyja” etc.).

9) „Duchy”. (Ten poemat mógłby nastęczyć kilka osobnych tematów).

10) Synteza psychologiczna Świętochowskiego.

11) Humanizm i hellenizm w twórczości Świętochowskiego.

II.

**Tematy proponowane
dla sekcji społecznej Zjazdu.**

Rozwój wolnej myśli w Polsce.

Rozwój idei demokratycznych w Polsce.

Demokratyczny charakter społeczeństwa nowoczesnego.

Prądy postępowe, jakie zyskują przewagę w ostatnim czasie.

Najpilniejsze potrzeby naszej oświaty.

Zasady samorządu gmin wiejskich i miejskich.

Równouprawnienie narodowości.

Sprawa żydowska.

Swoistość dążeń kulturalnych narodów, współżyjących terytorialnie — polaków, żydów, litwinów, rusinów, rosyjan, niemców.

Antagonizmy istotne i pozorne.

Równouprawnienie kobiety w dziedzinie pracy.

Przyszły ustrój rodziny.

Uspołecznienie wychowania.

Instytucje wychowawcze, społeczne w teraźniejszości i przyszłości.

Program Zjazdu Kół Historycznych Univ. Pol.
w dniu 1, 2 i 3 Listopada 1924 r.
w W a r s z a w i e.

Dnia 1 Listopada.

- Godz. 9 1/2 r. Nabeżenie w Kościele Katedralnym w Kaplicy Pana Jezusa
- " 11 r. Inauguracja /audyterjum Brudzińskiego/
- " 12 " Odczyt p. prof. H. Handelsmana: "O najnowszych tendencjach współczesnej nauki historycznej /aud. Brudz./
- " 3 pp. Obrady : 1/ Wybór Prezydium Zjazdu i Komisji Statutowej
/w lokalu seminarjum/ 2/ Sprawozdania Kół
3/ Referaty organizacyjne.

Dnia 2 Listopada.

- Godz. 10 r. Zwiedzenie Zamku /Zbiórka na pl. Zamkowym/
- " 12 " Odczyt p. prof. O. Haleckiego : *Studjum historyczne na uniwersytecie.*
/aud. Brudz./
- " 3 pp. Obrady:
- " 4 " 4/Referaty naukowe

Dnia 3 Listopada.

- Godz. 9 r. Obrady : 5/ Uchwalenie Statutu Związku Kół Hist.
6/ Sprawy organizacyjne.
- " 12 " Zwiedzenie Archiwum Głównego
- " 3 pp. Obrady: 7/Uchwały
8/Wybory
9/Zamknięcie Zjazdu.